

הכנסת

גיליון מס' 25

פרשת חיי שרה

כ"א במרחשון תשע"ב, 18 בנובמבר 2011

תכנית

חברי הכנסת כורתנים על פרשת השבוע

חומריות ורוחניות, יופי וצניעות – הילכו יחדיו?

חבר הכנסת, הרב נסים זאב

נראה שהתשובה על שאלה זו שלילית; חז"ל ביקשו להדגיש בפנינו, בהביאם בסמיכות שני פירושים שנראים סותרים זה את זה במבט ראשון, שאין כל סתירה בין יופי לצניעות, בין חומר לרוח. ואדרבה, שתי המעלות משלימות זו את זו ומעידות זו על זו. שרה הייתה אחת מארבע הנשים היפות ביותר בעולם, אך יופייה החיצוני לא גרם לה להימשך יתר על המידה אחר החומריות והנאות העולם. יופייה רק מדגיש את מעלתה הרוחנית העליונה, ולכן הדגישו לנו חכמים ששרה הייתה בת עשרים שבע ליופי, כלומר אף שיופיה היה כשל בת עשרים, היה זה יופי תמים כשל בת שבע; היא לא השתבחה ביופייה ולא ייחסה לתכונה זו משקל יתר.

משרה אמנו עלינו ללמוד שבת ישראל צריכה לשמור על צניעות במעשה ובמחשבה.

ועוד מפרש רש"י את המלים "שני חיי שרה" שבפסוק הפותח את הפרשה, שפסוק זה נועד לרמוז לנו שכל שנות חייה של שרה היו שוות לטובה; חייהם של רוב בני-האדם מחולקים לימי הבחרות, שבהם ניכרות מעלות כזריזות, מהירות וכוח, וימי הזיקנה, שבהם יש לאדם מעלות כיישוב הדעת, ניסיון והבנה מעמיקה, אך אצל שרה אמנו "כולם שווים לטובה", הן מעלות הזיקנה והן מעלות הבחרות היו בה מצעירותה ועד יום מותה: "בת מאה כבת עשרים, ובת עשרים כבת שבע".

יהי רצון שהקב"ה יזכנו ששרה אמנו תעמוד בתפילה יחד עם שאר האמהות והאבות בעד כלל ישראל. דווקא בימים אלו, שבהם החומריות והתאוות ממלאות את חללו של עולם, עלינו לזכור את השורשים והערכים של האמהות, המהווים יסוד מוצק להמשך השושלת והכוח הסגולי של עם ישראל. הערכים והמידות המאפיינים את האמהות הם יסוד קיומנו ועלינו מוטל להשריש ולהטמיעם בבית-המחוקקים, בחינוך ובתודעת העם לדורות הבאים.

בכל שנה, בשבת שבה קוראים בתורה את פרשת חיי שרה נוהרים רבבות יהודים מהארץ ומחו"ל להשתטח על קברי האבות, ובפרט על קברה של שרה אמנו.

שרה אמנו הייתה לסמל לצניעות ולמעלה רוחנית גבוהה. חז"ל לימדו אותנו שמעלות אלו נרמזו בפסוק הראשון של הפרשה: "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה" (בראשית כ"ג, א'). מכך שהתורה חילקה את תקופת חייה של שרה,

ולא כתבה ששרה אמנו חייתה מאה עשרים ושבע שנים, למדו חכמים שהתורה רצתה ללמדנו ש"בת עשרים כבת שבע לנוי, בת מאה כבת עשרים שנה לחטא" (מדרש רבה בראשית נ"ח, א'), ועל כך נאמר במדרש (שם): "יודעה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה" (תהלים לז, יח). כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים". בכל תקופת חייה לא חטאה שרה אמנו, ורק עסקה בקירוב הבריות לאמונה בה' ולעשיית חסד, ובשל כך שנות חייה שלמות – שלמות פיזית ושלמות רוחנית.

אמנם במבט ראשון קשה להבין – מדוע צריכים חכמינו לשבח את שרה על יופייה? הרי היופי הוא תכונה חיצונית, מתת אלוקים שאינה תלויה במאמציו או בהשתדלותו של האדם. אפשר להבין שמשבחים אדם על תכונותיו הטובות, או על הישגיו, אך מה טעם יש לשבח אדם על דבר שאינו תלוי במעשיו?

יתר על כן, הרי הגמרא (מגילה יד ע"א) אומרת: "יסכה זו שרה" ולמה נקרא שמה יסכה? משום "שסכתה ברוח הקודש", ולפי פירוש אחר – "שהכל סוכין ביפה". לכאורה שני הפירושים סותרים זה את זה, שהרי הראשון מדגיש את הצד הרוחני הנעלה באישיותה של שרה, ואילו השני מציין לשבח את הצד החומרי שבה, הבא לידי ביטוי במראה החיצוני. האומנם שני הפירושים סותרים זה את זה?

מה בפרשה

הפרשה נפתחת בתיאור מותה של שרה אשת אברהם. אברהם מבקש לקבור את שרה במערת המכפלה אשר בחברון, ולשם כך הוא רוכש את המערה ואת השדה שבה היא שוכנת מאת עפרון החתי. לאחר קבורת שרה שולח אברהם את עבדו למצוא אשה לבנו יצחק בארם נהריים, משום שהוא מתנגד לכך שבנו יישא אשה מבנות כנען. העבד מגיע למקום ומתפלל אל ה' שיעזור לו למצוא אשה ראויה, ואף קובע מבחן להצלחת שליחותו: מהאשה אשר תבוא אל הבאר הוא יבקש שתשקה אותו, ואם היא תסכים ואף תציע להשקות את גמליו, הרי שהיא האשה היעודה. מייד בסיום תפילתו יוצאת רבקה אל הבאר, וכשהוא מבקש ממנה להשקותו היא

רמיזא - גר או תושב?

מוטי גונן, מחלקת הדפוס

אברהם אבינו פונה לבני חת במלים "גר ותושב אני עמכם" (בראשית כ"ג, ד). "גר" הוא כינוי מקובל לאדם שזה מקרוב בא ואיננו מתושביו הקבועים של המקום, ואילו "תושב" הוא מי שהתיישב ישיבת קבע במקום. לכאורה הכינוי "גר ותושב" מכיל בתוכו סתירה פנימית.

על סתירה זו עמד המגיד מדובנא, ותירץ כך: אברהם אבינו יודע היה את האמת, שנאמרה לו מפי הקב"ה, ולפיה הארץ לו ולזרעו ניתנה, ולכן הוא נחשב בארץ כנען תושב, ולא גר, ודווקא בני חת הם הגרים בארץ לא להם, כי של אברהם הארץ וזרעו יירש אותה.

אולם אברהם אבינו הניח שאם יאמר לבני חת שהוא תושב בארץ הם יכעסו עליו וככל הנראה אף יסרבו למלא את בקשתו, ולפיכך כלל את שני הכינויים במשפט אחד, ואמר: "גר ותושב אני עמכם", כלומר אני ואתם יחד, אברהם ובני חת הם בגדר "גר ותושב", אחד מאתנו גר, ומשנהו תושב. בני חת הבינו מהדברים שאברהם הוא הגר והם התושב, אך כוונת אברהם הייתה שהוא התושב והם בגדר גרים, על-פי ההבטחה שניתנה לו מאת הקב"ה.

במצוות החוק - חברון מאז ולתמיד

שוקי זוהר עוזר פרלמנטרי לח"כ זבולון אורלב

בפרשת השבוע אנו קוראים על קבורת שרה אמו במערת המכפלה אשר בקריית-ארבע, היא חברון, לאחר שאברהם אבינו רוכש מידי עפרון החתי את המערה ואת חלקת השדה שהיא שוכנת בה "בכסף מלא".

על מערת המכפלה אמר רבי יודן בן סימון (מדרש רבה, בראשית, ע"ט), שהיא משלושה מקומות שלגביהם "אין אומות העולם יכולים להונות את ישראל לומר גזולים הם בידכם", והם "מערת המכפלה ובית-המקדש וקבורתו של יוסף". הסיבה לכך היא ששלושת המקומות נקנו בכסף מלא. על מערת המכפלה נאמר "וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון" (בראשית כ"ג, ט"ז); על בית-המקדש נאמר "ויתן דוד לארון במקום שקלי זהב משקל שש מאות, ויבן שם דוד מזבח לה" (דברי הימים א כ"א, כ"ה-כ"ו), ועל מקום קבורתו של יוסף נאמר "ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה" (בראשית ל"ג, י"ט).

אכן, כל ארץ-ישראל שייכת לעם ישראל מכוחה של הבטחה אלוקית, מכוחה של זכות לאומית הנובעת מהיסטוריה התיישבותית ומזיקה בת למעלה מ-2000 שנים לארץ, אולם אומות העולם, כידוע, מבקשות להונות את עם ישראל ולשלול ממנו את זכותו על הארץ.

אבל, אומרים חכמים, בשלושה מקומות: מערת המכפלה, קבר יוסף והר הבית לא תיתכן הונאה זו, שהרי מקומות אלו נקנו בכסף מלא, ולפיכך זכות קניינו של עם ישראל בהם אינה ניתנת לערעור.

ואף-על-פי-כן, כידוע, בימינו אלה מערערים שכנינו ואף אומות העולם על זכותנו להתיישב ולקיים ריבונות יהודית במקומות אלה, ודומה אף שערעור זה חזק הוא מן הערעור הקיים על זכותנו להתיישב בחבלי ארץ אחרים.

בשל כך הונחה על שולחן הכנסת ה-18 הצעת חוק, ביוזמתו של חבר הכנסת זבולון אורלב, שכותרתה "הצעת חוק חברון ומערת המכפלה, התשס"ט-2009". על-פי הצעה זו, "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו בשטח חברון ומערת המכפלה", ועל חברון ומערת המכפלה יחולו הוראות "חוק השמירה על המקומות הקדושים, התשכ"ז-1967". בדברי ההסבר להצעת החוק הודגש שמטרת החוק היא "להבטיח בחקיקה את רציפות קיומו של היישוב היהודי בחברון ואת זכותו של עם ישראל על מערת המכפלה, באופן שאלה לא ייפגעו שוב כתוצאה מהסדרים מדיניים או אחרים בעתיד", בלי לפגוע בזכותם של בני דתות אחרות לקיים את תפילותיהם במערת המכפלה.